

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

vers. 35. 36.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

multi solo tormentorum aspectu linquantur animo, idque post vigiliis, vexationesque nocturnas, flagellationemque, & qui secuti sunt, labores, vererenturque ne id Christo contingeret: quem cruci ferenda imparem viderant, omnino excitare spiritus & augere voluerunt vino, & myrrha indita, ne sensus obstupescerent, & fructus crudelitatis interiret. Ad odorem autem vini, & praesertim myrrathi, vita & spiritus fessis, animoque defectis redire solet. In quem usum etiam acetum & hyssopum apposita auctor est inter alios Baronius.

*Fel crudeli
ludibrio
arsum.*

§. 9. Quam etiam solet, cur fel potioni indiderint. Ludibrio Christum veluti Deum fictitium, Dei filium felle potarunt, & cruciatus augendi causa.

Ludibrium in offerendo felle acerbum fuit. Nam Deum esse talem testabantur, cui nihil nisi teicetium, & sordidum sit offerendum. Querelam iocularem deorum ex Pherecrate adducit Clemens Stromatum 7. & addit: *μενα δὲ τὴν ὁσὺν ὁ κερὶ πεποιμένος, τὴν χαλὴν, ὅσα αὐτὸ βλάπτει, οὗτοι τοὶ θεοὶ ἐπὶ δέντροις αὐτοὶ τὰ εἶδη ἀναλίσκουσιν.* Menander etiam scripsit: cum summum lumbum, fel, ossa quae comedi non possunt, diis imposuerunt, ipsi alia consumunt. Stultum autem iudicabant etiam ipsorum sapientes: *τὸς θεὸς ὅσων ἀσέβων, ὃ χαλὴς περιμένει, ὃ καὶ ποτὶ πένοντι ὄχι βλάπτει, χαλκὸν ἀπείρει: Deos gaudere fraude ossium nudorum, & fellis igniti, quae ne canes quidem elurientes vorare possunt.*

Taligitur Deo vinum libant, & myrrham, sed ut sacrificio contumeliam adferant fellis amarore omnia corrumpunt. Fellis enim amaritum potus habet, gustum & omnia contristantem, siccantem, sedimentum est enim putissimi sanguinis, folliculo, quem *χολή* appellant, comprehensum: minimam parte cibos, porumque amarum efficit. Diis quandoque offerebatur per ludibrium, ut huius vitae labores indicaretur, fel enim vitae symbolum esse docet Caelius 1.28. c.27. Fel etiam calfacit, ut Dioscorid. 1.2. c.96. *πῶς χαλὴ δὲ μὲν καὶ δεγματίζει.* Omne fel acre, & calfacit. Fatigato igitur Domino, sudore, flagellatione exhausto ardor viscera vrebat, quocirca ingenti siti tortus exclamavit: Sitio. Cuius cum multa essent caulae, non minima etiam in fellis ardore futura fuisset. Omne autem fel venenum est, *πεινῶμα καὶ σπικιδάρος τὴν τροφὴν ἐναντία, ut habet Aristot. 1.4. c.2. de partibus animalium.* Plin. lib. 11. c.37. Athena eius contactu nigrescere, ait: ne quis miretur id venenum esse serpentium. Maximum autem in eo virus esse demonstrat, *Fella tincta semina mures fugiunt.* Fellis in medicina usum praestantissimum docet Plinius lib. 28. cap.9. *Vis eius exalface-re, mordere, scindere, extrahere, discutere.* Itaque omni modo torquendi occasionem exquirunt, & Dominus patientiae documenta ostendit. Cetera de crucifixione, suppedaneis, aliisque legi possunt apud Gregerum, & Lipsium.

*Acetum
sanguinem
fistit.*

Hoc moneo errare, qui acetum datum ad sanguinem celerius egerendum dixerunt. Aceti est sanguinem sistere. Plin. lib. 23. c.15. *Aceto summa vis est in refrigerando, non tamen minor in discutendo: ita sit ut infusum reita spumat.* Dictum est saepius, diciturque quoties cum alijs prosit. Per se haustum fastidia discutit, singultus cohibet, sternutamenta olfactu. Vim in balneis astus arceat, si contineatur ore. Quin & cum aqua bibitur. Multorum stomacho vtiliter gargarizatur, cum eadem conualescentium, & a Solis ardoribus. Oculis quoque illo modo saluberrimum. Plurimum fori medetur post vredines. Item lepris, furfuribus, huiusmodi manantibus, canis moribus, Scorpionum ictibus, scolopendarum, muris aranei, contra omnium aculeatorum venena, & pruritus. Item contra multipede mortuum. Calidum in spon-

gia appositum, adiecto Sulphuris Sextante, Sextantis tribus acceti aut hyssopi fasciculo, medetur Sedit vitis. In sanguinis fluxione post excisos calculos, & omnia alia, foris in spongia appositum, intus potum Cyathis binis quam acetum. Conglobatum utque sanguinem discutit. Contra lichenas & bibitur & imponitur.]

VERSUS 35.36.

Postquam autem crucifixerunt eum diuenerunt vestimenta eius, sortem mittentes: ut adimpleretur quod dictum est per prophetam dicens: Diuenerunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Et sedentes seruabant eum.

QUESTIO I.

Quomodo diuenerunt vestes?

§. 1. **V**estes diuidunt, & sedentes seruabant eum, in graeco textu additur *ἐκεί, illis.* Tunicam inconsutilem non scindunt, sed fortuitur, cuius sit. Ioan. 19. 18. Hoc loco *ἵματιον* toga est, nam pallium ante detractum fuit. Citatio Scripturae ex Plin. 19. multis non est, nec est in manuscripto Mofsement. Tunicam inconsutilem Patres & interpretes omnes interpretantur, Ecclesiam quae scindenda non est, quae optime seruatur etiam sub potestate militum & regum impiorum, modo ne scindatur. Isidorus Pelusiota 1.1. Epist. 74. Quis autem vestis illius vilitatem ignorat? ut quae Galileorum pauperes vtantur: apud eos enim maxime eiusmodi genus vestis fieri solet, arte quadam, ut peccatoralia, retractim consutum.

§. 2. Bullingerus catholicos irridet, quod honorifice vestem Domini afferrent. *[Hoc fuit spoliolum le- sus voluit esse penes milites: apud nos, qui nomen illius phitemur, nihil voluit esse sui carnale. Spiritu, fide & dilectione apud nos retinetur totus, sicut ipse dicit. Ioan. 14. Vestem non adoratur neque colitur. Et sancti milites sunt, qui hodie aunt se custodire Tunicam Saluatoris, & militari quidem illa vtuntur, dentur dantes parum integros ac simpliciores in fide. Ita man phlegmaren alio mir Kolben ju sausen. Tamen enim certo constaret, illam esse, quae dicitur, Togam Saluatoris, neutriquam tamen erat colenda. Nam cum nihil sit incertius, nihil vnquam stultius vel a superstitionis factum est, quam quod nunc sit ab illis nescio cuius togae adoratoribus cultus, & busque.]*

Augusta Treuirorum vestis illa custoditur, non adoratur, non colitur tanquam Deus; nec amittitur, tenetur, verum a sacerdotibus. Honorifice asservatur ut monumentum redemptoris, in eius custodia Deus ipse colitur: ut etiam amicus in tanemofno. Non enim res inanimata sua natura, sed relatione ad Deum honorari censetur, ut corona regis, non quia aurum est, sed quia insignis potestatis. Nam & illis instrumentis ad miracula Deus uti dignatus est, ut Matth. 9. Marci 5. Luca 8. Matth. 24. Act. 5. & 19. Ipsi terra sancta miraculis clauit.

Augustinus libro 22. de ciuitate Dei cap. 8. *Acciperat autem ab amico suo terram sanctam de Hierosolymis allatam, ubi sepultus Christus die tertio resurrexit: eamque suspenderat in cubiculo suo, ne quid mali etiam suspenderetur. At ubi domus eius ab illa infestatione purgata fuisset, quid*

quid de illa terra fieret, cogitabat : quam diutius in cubiculo
suo ruerit, ea habere volebat. Foris accidis, vt ego, & col-
legam meum, Episcopus Syriensis Elephas, Maximinus, in
patibulo effugus : vt veniens rogauit, & venimus. Cumque
vbi omnia retulisset, & hocperitus, vt infoderetur alicubi,
etq; hiorationum locus fieret : vbi etiam possent Christiani ad-
colleandae, quae Disi sunt congregari. Nonrefugimus : factum
est. Erat ibi iumentis paralyticus rusticus, qui hoc audito pe-
nitens parauitibus suis, vt illum ad eum locum sanctum non
misteret afferrent. Quo cum fuisset allatus, orauit, etq; inde
continuo pedibus suis saluus abscessit.

Rem tam preciosam mirabiliumq; effectricem si-
ne reverentia referuari non debuisse omnes intelli-
gunt, cum in ea honoretur Dei presentia, & benigni-
tas. Verum illa Zuingliana sunt ex Claudio Tauri-
nensi, Hieronymo Pragensi, Wicleffo, alijsq;. Nos
veterem Ecclesiam, ipsosq; Apostolos in reliquia-
rum veneratione sequimur.

§. 3. Psalmus 21. de Davide, & Christo agit: nam cum iam morti delinatus esset & fugisset, domus eius impolita est: vestesq; diuisa inter inimicos. Nam non modo non pepercerunt ceteris, sed vxorem etiam rapuerunt, alij; dederunt. Quocirca & Matthæus & Iohannes monerunt, vt ostenderent Christum nihil passum, nisi quod oraculo, iam olim Deus prænunciatum.

VERSVS 37.

Et imposuerunt super caput eius cau-
sam ipsius scriptam. Hic est Iesus
Rex Iudaeorum.

QVÆSTIO I.

Quis titulus in cruce fuerit scriptus?

Notus est p̄fcorum iudiciorum ritus, quo
 solebant elogia damnatorum tabula appē-
 scindicare, aut voce p̄aconis edicere. Id omnibus
 damnatis commune fuit. Apud Eusebium l. 5. Titulus
 est *Ἰησὺς ὁ Χριστὸς ὁ Συναγών*. Vide Liphim l. 2. c. 11.
 de crucē, Syrus dicit *על חמוריה* *gellethia demureth*,
supra mortis. Titulum Hēb. eam nobis fingit Bul-
 lingius, cum Syrus fuerit, & in Syro testamento hūc
 in modum scribatur *הנרישועמלכיהוריה* *Hic*
יהושע ידעאורום, in aliis additur *Nazarenus*. Christus
 & Iudei, titulo ridentur, ille quidem, quod rex cruci-
 fixus, hi vero, quod Messiam crucifixum, Interim
 omnibus nationibus programmate illo Sales osten-
 duntur. Vix enim quisquam Ierosolymis erat, qui ex
 tribus linguis aliquam non nosset: Syriacam autem
 esse in inscriptione constat ex Salmerone, aliisque,
 quæ Romæ unam partem viderunt. Deinde ex textu,
 quæ enim in Evangelis Hēbræa dicuntur, Syriaca
 seu noua Hēbræa, non vetera, itaq; & Pilatus il-
 lingua risisset. Deniq; plurimis notum voluit esse
 in præpōne Pilatus, non ergo veteri Hēbræa scribi
 oportuit, quæ in vulgus nota non erat.

3. Pilato mensuris suam in iudicando iniquitatem illo palliare: quasi regni affectore fixisset. Sacerat enim innocentem a plerisque exultantibus. Cuius aliud non erat, nisi quia rex erat. Id postea Christianitas obtrigit, quorum solus nomen in crimen vocabatur. Tertull. Apolog. cap. 2. Sed illud in crimen expressit, quod ad publicum necisarium est, confessio criminis. & non ex am natu criminis. quando si de alio nomine cognovimus, non sit in confesso et nomen homicidæ, vel foris, vel in seipso, vel publica hostis (unde de vestris & legis loquitur) contentus sit ad pronuntiandum, nisi & consequentia tangat, qualiter fecit, numerum, locum, & tempus, confisio

Adami Conzen in Euang. Tom. I.

Et cap. 44. At enim illud detrimentum Reipublicæ tam grande quam verum nemo circumspiciat, illam iniuriam civitatis nullus expendit, cum tot iusti impenduntur, cum tot innocentes erogantur. Vestris enim iam contestatur a-
ctus, qui quoti die iudicandis custodiis præfeditur, qui senten-
tias et elogia dispensat: tot à vobis nocentes variis criminum
elogiis recensentur, quis illic ficiat: quis manticularius?
quis sacrilegus, aut corruptor, aut lauantium prado? quis ex
illis etiam Christianus ascribitur? aut cum Christiani suo ti-
tulo offeruntur, quis ex illis etiam talis, quales tot nocentes.
de vestris semper affuit carcer, de vestris semper metalla su-
spendant, de vestris semper bestia saginantur, de vestris semper
numerarii noxiorum greges pascunt, nemo illic Christianus,
nisi planè tantum Christianus, aut si è aliud, iam non est
Christianus.

§. 3. Latrones adiuncti sunt, ut eius innocentia *Latrones.* obcuraretur, imo princeps latronum videretur, reuera ut ostenderet, quibus liberandis aduenisset. Inter hæc factum est, quod in Psalmis est: *Omnēs vident: mei viderunt me.* Dicunt: *Vah qui destruis: & ædificas.* Σύρος *Heach.* exprobrantes cum gaudio, quod liberare se non valeat. Syrus: *Libera animam tuam.*

In Marco est *ὁ αὐτός*, vt Iob 39. 28. Isa. 44. 26. Ezech. 25 3. Psalm. 34. 21. Iustinus hinc probat Christum esse Messiam, contra Tryph.

Imo ipsi Iudæi dum spectando & insultando exacerbant dolores, seipsi reuincunt, dum enim fatentur alios ab eo saluos factos esse, vere saluatorum, non impostorem profuturum. Inter irrisores vers. 41. Syrus etiam ponit Phariseos. *Descendat*, inquit, *και νισευσας μωυσε εις αυτον in ipsum*, ita & Mollemensis, *αλλι νισευσας αυτον*. In eo versantur autem inimici, vt Deo exolum esse ostendant, neq; enim latronibus insultabant, fed innocentem, cuius innocentia pendens in cruce earum pectora torquebat. Hoc olim Dauidi pari modo impetratur.

Liberet nunc, si vult, eum. duplex constructio: liberet
eum nunc, si vult, Græcus εὐχαριστῶν τὸν αὐτόν, εἰ θέλει αὐ-
τὸν. Liberet nūc eum, si vult eum. ita & Syrus עֲבַד אֱלֹהֵי
כְּתָב Ech zeba bech. Si complacet in illo.

V E R S V S 45.

*A sexta autem hora tenebrae factae
sunt super universam terram usque
ad horam nonam.*

QVÆSTIO I.

Qua hora crucifixus est?

§. I. **A**B horâ sextâ tenebræ factæ sunt super vni-
uersam terram, vsq; ad horam nonam. Eo-
dem modo Marc. 15. 33. Lucas 23. 44.

At Marcus 25. *vers.* ait fuisse horam tertiam, cum
cum crucifigerent. Quomodo illa concilianda sint
verba Marci cum Iohanne, qui hora quasi sexta dam-
natum scribit, iam considerandum est. Comestor, &
ex eo Erasmus mendum putant, & pro greco γ, quod
est signum numeri tertij, Erasmus reponendum pu-
tat signum ε, quod senarij est hora: verum cum sit an-
tiquissima difficultas, & veteres textum vitiatum
non dixerint, cum etiam in Latinis, Græcis, Syris
constanter omnia exemplaria habeant tertiam, non
est sciendus ille nodus, sed legitime solvendus.

§. 2. Dies apud Hebræos duodecim horis diuidebatur, prima ab ortu solis incipiebat duodecima occasu finiebatur. Eadem & noctium diuifio. Alia erat & dierum & noctium partitiō ciuilis, & ad opera ac-

Bbb 2 commo-